

РЕШЕНИЕ НА СЪДА (втори състав)

21 октомври 2010 година*

По дело C-227/09

с предмет преюдициално запитване, отправено на основание член 234 ЕО от Tribunale ordinario di Torino, Sezione Lavoro (Италия) с акт от 3 юни 2009 г., постъпил в Съда на 22 юни 2009 г., в рамките на производство по дело

Antonino Accardo,

Viola Acella,

Antonio Acuto,

Domenico Ambrisi,

Paolo Battaglino,

* Език на производството: италиански.

Riccardo Bevilacqua,

Fabrizio Bolla,

Daniela Bottazzi,

Roberto Brossa,

Luigi Calabro,

Roberto Cammardella,

Michelangelo Capaldi,

Giorgio Castellaro,

Davide Cauda,

Tatiana Chiampo,

Alessia Ciaravino,

Alessandro Cicero,

Paolo Curtabbi,

Paolo Dabbene,

Mauro D'Angelo,

Giancarlo Destefanis,

Mario Di Brita,

Bianca Di Capua,

Michele Di Chio,

Marina Ferrero,

Gino Forlani,

Giovanni Galvagno,

Sonia Genisio,

Laura Dora Genovese,

Sonia Gili,

Maria Gualtieri,

Gaetano La Spina,

Maurizio Loggia,

Giovanni Lucchetta,

Sandra Magoga,

Manuela Manfredi,

Fabrizio Maschio,

Sonia Mignone,

Daniela Minissale,

Domenico Mondello,

Veronica Mossa,

Plinio Paduano,

Barbaro Pallavidino,

Monica Palumbo,

Michele Paschetto,

Frederica Peinetti,

Nadia Pizzimenti,

Gianluca Ponzo,

Enrico Pozzato,

Gaetano Puccio,

Danilo Ranzani,

Pergianni Risso,

Luisa Rossi,

Paola Sabia,

Renzo Sangiano,

Davide Scagno,

Paola Settia,

Raffaella Sottoriva,

Rossana Trancuccio,

Fulvia Varotto,

Giampiero Zucca,

Fabrizio Lacognata,

Guido Mandia,

Luigi Rigon,

Daniele Sgavetti

срещу

Comune di Torino,

СЪДЪТ (втори състав),

състоящ се от: г-н J.N. Cunha Rodrigues, председател на състав, г-н Ал. Арабаджиев, г-н U. Lõhmus, г-н А. Ó Caoimh (докладчик), и г-жа P. Lindh, съдии,

генерален адвокат: г-н P. Cruz Villalón,
секретар: г-н M.-A. Gaudissart, началник на отдел,

предвид изложеното в писмената фаза на производството и в съдебното заседание от 24 юни 2010 г.,

като има предвид становищата, представени:

— за г-н Accardo и др., от адв. R. Lamacchia, avvocato,

— за г-н Lacognata и др., от адв. A. Grespan, avvocatessa,

— за Comune di Torino, от адв. M. Li Volti, адв. S. Tuccari и адв. A. Melidoro, avvocatessa,

- за италианското правителство, от г-жа G. Palmieri, в качеството на представител, подпомагана от г-жа W. Ferrante и г-н L. Ventrella, avvocati dello Stato,

- за чешкото правителство, от г-н M. Smolek и г-н D. Hadrouška, в качеството на представители,

- за Европейската комисия, от г-н M. van Beek и г-жа C. Cattabriga, в качеството на представители,

предвид решението, взето след изслушване на генералния адвокат, делото да бъде разгледано без представяне на заключение,

постанови настоящото

Решение

- 1 Преюдициалното запитване се отнася до тълкуването на членове 5, 17 и 18 от Директива 93/104/ЕО на Съвета от 23 ноември 1993 година относно някои аспекти на организацията на работното време (ОВ L 307, стр. 18).

- 2 Запитването е отправено в рамките на спор между г-н Accardo и др., както и г-н Lacognata и др., от една страна, и Comune di Torino [Община Торино], от друга страна, относно искане за обезщетение за претърпените от тях вреди в периода 1998—2007 г. поради неспазването на продължителността на междусед-

Правна уредба

Правна уредба на Съюза

- 3 Директива 89/391/ЕИО на Съвета от 12 юни 1989 година за въвеждане на мерки за насърчаване подобряването на безопасността и здравето на работниците на работното място (ОВ L183, стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 5, том 2, стр. 88) е рамкова директива, която урежда основните принципи в областта на безопасните и здравословни условия на труд на работниците. Тези принципи са развити впоследствие от серия от специални директиви. Сред тези директиви са Директива 93/104, Директива 93/104, така както е изменена с Директива 2000/34/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 22 юни 2000 година (ОВ L195, стр. 41, наричана по-нататък „изменената Директива 93/104“) и Директива 2003/88/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 4 ноември 2003 година относно някои аспекти на организацията на работното време (ОВ L299, стр. 9; Специално издание на български език, 2007 г., глава 5, том 7, стр. 3) (наричани по-нататък общо директивите за работно време).
- 4 Член 2 от Директива 89/391 определя приложното поле на същата, както следва:

„1. Настоящата директива се прилага във всички сфери на дейност, както в общественения, така и в частния сектор (промишленост, селско стопанство, търговия, администрация, услуги, обучение, култура, развлечения и др.).

2. Настоящата директива не се прилага, когато особеностите на някои специфични дейности на обществени служби, като например въоръжените сили и полицията или някои специфични дейности на службите на гражданска защита, неизбежно влизат в конфликт с нея.

В този случай безопасността и здравето на работниците трябва да се осигури във възможно най-висока степен в светлината на целите на настоящата директива“.

- 5 Директива 93/104 най-напред е изменена с Директива 2000/34. Впоследствие Директива 2003/88 отменя и заменя така изменената Директива 93/104, като я кодифицира, считано от 2 август 2004 г.
- 6 Съгласно член 1 от директивите за работно време, озаглавен „Предмет и приложно поле“:

„1. Настоящата директива определя минималните изисквания за безопасност и здраве при организацията на работното време.

2. Настоящата директива се прилага за:

- а) минималната продължителност на междудневната почивка, междуседмичната почивка и годишния отпуск, на почивките в работно време и максималната продължителност на седмично работно време;

и

б) някои аспекти на нощния труд, работата на смени и режима на работа.

3. Настоящата директива се прилага за всички сектори на дейност, както обществени, така и частни, по смисъла на член 2 от Директива 89/391/ЕИО, без да се засягат [...].

[...]

4. Разпоредбите на Директива 89/391/ЕИО са напълно приложими към въпросите, посочени в параграф 2, без да се засягат съдържащите се в настоящата директива по-строги и/или специфични разпоредби“.

7 Под заглавието „Определения“ член 2 от директивите за работно време гласи:

„По смисъла на настоящата директива се прилагат следните определения:

1 „работно време“ означава всеки период, през който работникът работи на разположение на работодателя и изпълнява своята дейност или задължения, в съответствие с националното законодателство и/или практика;

2 „почивка“ означава всеки период, който не е работно време;

[...]“.

- 8 Членове 3—7 от директивите за работно време предвиждат мерките, които държавите членки са длъжни да вземат, за да може всички работници да се ползват от минимална продължителност на междудневна почивка, междуседмична почивка и платен годишен отпуск. Те регламентират и почивките в работно време и максималната продължителност на седмичното работно време.
- 9 Съгласно член 3 от директивите за работно време, озаглавен „Междудневна почивка“, „[д]ържавите членки предприемат необходимите мерки, за да гарантират, че всеки работник има право на минимална продължителност на междудневна почивка от 11 последователни часа за всеки период от 24 часа.“
- 10 Що се отнася до междуседмичната почивка, член 5, първа алинея от директивите за работно време предвижда, че държавите членки „предприемат необходимите мерки, за да гарантират, че за всеки седемдневен период всеки работник има право на минимална почивка без прекъсване от 24 часа плюс междудневната почивка от 11 часа, посочена в член 3“. От член 5 следва също, че ако обективни, технически или условия във връзка с организацията на труда оправдават това, може да се приложи минимална почивка от 24 часа.
- 11 Член 16 от директивите за работно време определят за прилагането на член 5 от тези директиви референтен период, който не надвишава 14 дни.

- 12 Директивите за работно време предвиждат редица изключения от голяма част от установените в тях основни правила поради особеностите на определени дейности и стига да са изпълнени определени условия.
- 13 В това отношение член 17 от Директива 93/104 и от изменената Директива 93/104 гласи:

„[...]

2. Дерогациите могат да се приемат със законови, подзаконови или административни разпоредби или с колективни трудови договори, или със споразумения между социалните партньори, при условие че съответните работници се компенсират с равностойни периоди за почивка, или че в изключителни случаи, когато по обективни причини е невъзможно съответните работници да бъдат компенсирани с такива равностойни периоди за почивка, на тях се осигурява подходяща защита:

2.1 от членове 3, 4, 5, 8 и 16:

[...]

- б) в случай на дейности по охрана и надзор, които изискват постоянно присъствие с цел опазване на имущество и лица, особено охранители и болногледачи или охранителни фирми;

- в) в случай на дейности, свързани с непрекъснато обслужване или производство, по-конкретно:

[...]

- iii) [...], бърза помощ, пожарна служба и гражданска защита;

[...]

3. Дерогации от разпоредбите на членове 3, 4, 5, 8 и 16 могат да се правят чрез колективни трудови договори или споразумения, сключени между социалните партньори на национално или регионално равнище, или, в съответствие с определените от тях правила, чрез колективни трудови договори или споразумения, сключени между социалните партньори на по-ниско равнище.

Държавите членки, в които няма законоустановена система, която да гарантира сключването на колективни трудови договори или споразумения между социалните партньори на национално или регионално равнище по въпросите, уредени с настоящата директива, или държавите членки, в които за целта съществува специфична законодателна рамка и в определените в нея граници, може, съобразно националното законодателство и/или практика, да допускат дерогации от разпоредбите на членове 3, 4, 5, 8 и 16 чрез колективни договори или споразумения, сключени между социалните партньори на подходящо колективно равнище.

Дерогациите, предвидени в първа и втора алинея, се допускат, при условие че на заинтересованите работници се предоставят еквивалентни компенсационни

почивки, или в изключителните случаи, когато по обективни причини не е възможно осигуряването на такива периоди, заинтересованите работници получават подходяща закрила.

Държавите членки могат да определят правила:

— за прилагането на разпоредбите на настоящия параграф от социалните партньори;

и

— за разширяване на разпоредбите за колективните договори или споразуменията, сключени съобразно разпоредбите на настоящия параграф, за други работници в съответствие с националното законодателство и/или практика.

[...]“ [неофициален превод]

¹⁴ Съгласно член 18, параграф 1, буква а) от Директива 93/104 и изменената Директива 93/104 държавите членки са длъжни да приемат необходимите закони, подзаконови и административни разпоредби за съобразяване с директивата най-късно до 23 ноември 1996 г. или да осигурят най-късно до тази дата въвеждането от социалните партньори на необходимите разпоредби чрез споразумение, като държавите членки са задължени да предприемат всички необходими мерки, за да гарантират по всяко време постигане на изискваните от директивата резултати.

- 15 Както следва от точка 5 от настоящото решение, изменената Директива 93/104 е отменена и заменена с Директива 2003/88, считано от 2 август 2004 г. От съображение 1 от Директива 2003/88 следва, че с оглед на по-голяма яснота последната има за цел да кодифицира разпоредбите на изменената Директива 93/104. Така съдържанието и номерацията по-конкретно на членове 1—3, 5 и 16 са възпроизведени точно в Директива 2003/88. Член 17, параграф 2, точки 2.1 и 2.2 от изменената Директива 93/104 е възпроизведен в член 17, параграфи 2 и 3 от Директива 2003/88. Член 17, параграф 3 от изменената Директива 93/104 е възпроизведен в член 18 от Директива 2003/88.

Национална правна уредба

- 16 От акта за преюдициално запитване следва, че що се отнася до приложимата национална правна уредба, спорният по главното производство период от 1998 г. до 2007 г. се състои от три отделни части.
- 17 Най-напред, до 29 април 2003 г., правото на работниците на междуседмична почивка е било закрепено, от една страна, в член 36, трета алинея от Конституцията, по смисъла на който „работникът или служителят има право на междуседмична почивка [...] и не може да се откаже от това право“, и от друга страна, в член 2109, параграф 1 от Гражданския кодекс, съгласно който „[в]секи работник или служител има право на един почивен ден на седмица, който обикновено съвпада с неделя“. От подадените до Съда писмени становища на г-н Accardo и др. следва, че тези две разпоредби са били приети далеч преди приемането на Директива 93/104.
- 18 По-нататък, считано от 29 април 2003 г., датата на влизане в сила на Законодателен декрет № 66 от 8 април 2003 г. за транспонирането на Директиви 93/104/ЕО

и 2000/34/ЕО относно някои аспекти на организацията на работното време (редовна притурка на GURI № 87 от 14 април 2003 г., наричан по-нататък „Законодателен декрет № 66/2003“), общият режим на междуседмичната почивка е уреден в член 9, параграф 1 от този декрет, който предвижда правото на работника или служителя на всеки седем дни да ползва почивка от поне двадесет и четири часа последователно, които обикновено съвпадат с неделя, към която се добавят посочената в член 7 от този декрет междудневна почивка. По силата на член 9, параграф 2, точка б) и на член 17, параграф 4 от същия декрет това право може да бъде дерогирано чрез колективни трудови договори, при условие че съответните работници се компенсират с равностойни периоди за почивка.

19 Накрая, от 1 септември 2004 г. вследствие на въведено изменение с член 1, параграф 1, буква б) от Законодателен декрет № 213 от 19 юли 2004 г. за изменение и допълнение на Законодателен декрет № 66 от 8 април 2003 г. относно системата от санкции в областта на работното време (GURI, № 192 от 17 август 2004 г., наричан по-нататък „Законодателен декрет № 213/2004“) разпоредбите на Законодателен декрет № 66/2003 престават да се прилагат за служителите на общинската полиция.

20 Както преди влизането в сила на Законодателен декрет № 66/2003, така и след приемането на Законодателен декрет № 213/2004 приложимите към служителите на общинската полиция дерогации от общия режим на междуседмична почивка са били предвидени в три „национални колективни трудови договора“ в сектора на административно-териториалните единици, които са били сключени съответно през 1987 г., 2000 г. и 2001 г. (наричани по-нататък общо „разглежданите в главното производство колективни трудови договори“). Всеки един от тези договори предвижда по-конкретно, че „работниците и служителите, които поради специфичните изисквания на службата“ не се ползват от междуседмична почивка „имат право на компенсационна почивка, която по правило трябва да бъде използвана в срок от петнадесет дни и във всички случаи през следващите два месеца“. Освен това в подписания през 1987 г. колективен трудов договор се предвижда увеличение от 20 % на обичайната дневна надница на тези работни-

ци и служители, докато същото това увеличение, предвидено в сключените през 2000 г. и 2001 г. колективни трудови договори, е било в размер на 50 %.

- 21 От акта за преюдициално запитване следва, че ищците по главното производство се позовават на членове 1418 и 1419 от Гражданския кодекс, които предвиждат, че тези клаузи от договорите, „които противоречат на императивни правила“, са нищожни и същевременно че тези клаузи „се заменят по силата на закона от посочените императивни правила“.

Спорът по главното производство и преюдициалните въпроси

- 22 Ищците по главното производство са служители на общинската полиция на община Торино, заети при 35-часова работна седмица. Между 1998 г. и 2007 г. те са ангажирани в организирани на смени служби, в които веднъж на всеки пет седмици работят в продължение на седем последователни дни, според акта за преюдициално запитване последвани от период на компенсационна почивка, което води до това, че почивката не е отменена, а само отложена.
- 23 Тази система на работа на смени и обстоятелството, че почивката на седмия ден от петата седмица е отложена, са резултат от синдикално споразумение, сключено на 2 юли 1986 г. между общинската администрация и местните представители на основните италиански синдикални организации (наричано по-нататък „Споразумението от 1986 г.“).
- 24 Ищците по главното производство предявяват иск пред запитващата юрисдикция срещу Comune di Torino с цел да получат обезщетение за свързаните с физическо и психическо изтощение вреди, които твърдят, че са претърпели поради неспазването на иначе предвидената във вътрешното право продължителност

на междуседмичната почивка, поради това че са работили в продължение на седем последователни дни, а впоследствие са ползвали само един почивен ден под формата на компенсационна почивка. В подкрепа на иска си те изтъкват, че след като член 36, трета алинея от Конституцията и член 2109, параграф 1 от Гражданския кодекс съдържат императивни разпоредби, следва да се констатира, че при липсата на подходящи законови разпоредби релевантните клаузи от Споразумението от 1986 г., както и от разглежданите по главното производство колективни трудови договори са незаконосъобразни.

25 Comune di Torino отвърща, че съгласно член 17, параграф 3 от Директива 93/104 предвидените в член 5 от същата директива дерогации от междуседмичната почивка могат да бъдат въведени с колективни трудови договори или споразумения, сключени между социалните партньори на национално или регионално равнище, при условие че на съответните работници бъдат предоставени равностойни компенсационни периоди за почивка.

26 Ищите по главното производство обаче оспорват както непосредственото действие на член 17 от Директива 93/104 преди приемането на Законодателен декрет № 66/2003, така и самата приложимост на параграф 3 от този член към служителите на общинската полиция. Всъщност този сектор не бил посочен изрично в списъка по член 17, параграф 2, точка 2.1 от Директива 93/104 и следователно не се ползвал от предвидената в параграф 3 от същата тази разпоредба възможност за дерогиране. Тази възможност нямала автономен характер, тъй като ставало дума само за уточнение, внесено в посочения член 17, параграф 2.

27 Освен това според ищите по главното производство след въведеното със Законодателен декрет № 213/2004 изменение Законодателен декрет № 66/2003 във всички случаи вече не бил приложим в своята цялост към общинската полиция, което правело неприложим спрямо нея член 17 от Директива 93/104, като отново ставал приложим член 36 от Конституцията и член 2109 от Гражданския кодекс.

28 При тези условия Tribunale ordinario di Torino, Sezione Lavoro решава да спре производството и да постави на Съда следните преюдициални въпроси:

- „1) Трябва ли членове 5, 17 и 18 от Директива 93/104 [...] да се тълкуват в смисъл, че могат да се прилагат пряко в правния ред на държава членка, без значение дали са формално транспонирани или независимо от разпоредби на вътрешното право, които свеждат приложението им до определени професионални категории, в спор, при който социалните партньори са подписали колективни трудови договори в съответствие с тази директива?

- 2) Независимо от това дали въпросната директива има непосредствено действие, длъжни ли са във всички случаи юрисдикциите на държава членка да прилагат директива, която все още не е транспонирана в националния правен ред или чието приложение след транспонирането изглежда изключено от разпоредбите на вътрешното право, като критерий за тълкуване на националното право и следователно да се основат на тази директива, за да разсеят възможните съмнения относно тълкуването?

- 3) Забранено ли е на юрисдикциите на държавата членка да обявят за неправомерно определено поведение и вследствие на това да присъдят обезщетение за вредите, причинени от несправедливо и незаконно деяние, когато това поведение изглежда е било разрешено от социалните партньори и това разрешение е съвместимо с общностното право, макар и под формата на все още нетранспонирана във вътрешното право директива?

- 4) Трябва ли член 17, параграф 3 от Директива [93/104] да се тълкува в смисъл, че позволява самостоятелно и следователно по начин, който е напълно независим от параграф 2 и от съдържащия се в него списък на дейности и

професии, намесата на социалните партньори и въвеждането от тях на дерогиращи правила в областта на междуседмичната почивка?“.

По преюдициалните въпроси

- 29 Най-напред следва да се припомни, че макар актът за преюдициално запитване да не се отнася изрично до първоначалния текст на Директива 93/104, от преписката все пак следва, че през разглеждания в спора по главното производство период директивите за работно време са били в сила една след друга. При това положение, за да се отговори на поставените преюдициални въпроси, следва да се вземе предвид това обстоятелство.

По четвъртия въпрос

- 30 С четвъртия си въпрос, който следва да бъде разгледан на първо място, запитващата юрисдикция иска по същество да се установи дали член 17, параграф 3 от Директива 93/104 има самостоятелен обхват спрямо параграф 2 от същия член, поради което фактът, че дадена професия не е изброена в посочения параграф 2, не пречи тя да може да попадне в предвидената от член 17, параграф 3 от Директива 93/104 дерогация.
- 31 Както следва по-конкретно от точка 26 от настоящото решение, този въпрос произтича от доводите на ищците по главното производство, че член 17, параграф 3 от Директива 93/104 не може да се тълкува или прилага отделно от па-

параграф 2 от същия член. Според тях член 17, параграф 3 от Директива 93/104 не може да се тълкува в смисъл, че допуска по-широки дерогации от предвидените в параграф 2 от същия член и че по тази причина установява самостоятелна и отделна дерогационна система.

- 32 Такъв довод обаче не може да бъде приет.
- 33 Всъщност, както поддържат по същество Comune di Torino, италианското и чешкото правителство и Европейската комисия, нищо в структурата или текста на член 17 на Директива 93/104 и на изменената Директива 93/104 не показва, че приложното поле на параграф 3 от този член е обусловено от това на параграф 2.
- 34 Освен това, като посочва Комисията, от една страна, тези параграфи по никакъв начин не препращат един към друг, и от друга страна, за всяка една от разрешените категории дерогации възможността за отлагане на междуседмичната почивка във всички случаи е подчинена на идентични условия, които се повтарят в посочените параграфи.
- 35 Освен това, като следва от точка 15 от настоящото решение, с извършената от Директива 2003/88 кодификация текстът на член 17, параграф 3 от Директива 93/104 и изменената Директива 93/104 е възпроизведен идентично в новия член 18, докато съдържанието на член 17, параграф 2 от Директива 93/104 и изменената Директива 93/104 е разпределено в член 17, параграфи 2 и 3 от Директива 2003/88. От това следва, че законодателят на Съюза е счел, че член 17, параграфи 2 и 3 от Директива 93/104 и от изменената Директива 93/104 могат, дори трябва да се тълкуват отделно, като по този начин е позволил те да бъдат разделени в процеса на кодифициране.

- 36 Следователно на четвъртия въпрос следва да се отговори, че член 17, параграф 3 от Директива 93/104 и изменената Директива 93/104 има самостоятелен обхват спрямо параграф 2 от същия член, поради което фактът, че дадена професия не е изброена в параграф 2, не пречи тя да попадне в предвидената в член 17, параграф 3 от Директива 93/104 и от изменената Директива 93/104 дерогация.

По първите три въпроса

- 37 Както е видно по-конкретно от акта за преюдициално запитване, по главното производство изглежда установено, че в периода от 29 април 2003 г. до 29 август 2004 г. Законодателен декрет № 66/2003 допуска по принцип, в съответствие с член 17 от Директива 93/104 и от изменената Директива 93/104, възможността да бъде дерогирана, посредством подписан през 2001 г. колективен трудов договор, предвидената в член 36, трета алинея от Конституцията и в член 2109, параграф 1 от Гражданския кодекс междуседмична почивка.

- 38 От акта за преюдициално запитване обаче следва също, че извън последния период тези разпоредби от Конституцията и от Гражданския кодекс изглежда могат да не допуснат, от гледна точка на вътрешното право, Comune di Torino да може да се позове валидно в своя защита на разглежданите по главното производство колективни трудови договори, за да легитимира разглежданата по главното производство система на работа на смени, която в съответствие със Споразумението от 1986 г. предвижда по-конкретно отлагането на почивката на седмия ден от петата седмица.

- 39 Така в своето писмено становище Комисията изтъква, че дейностите на службите на общинската полиция, които се осъществяват при нормални условия, спадат към приложното поле на Директива 89/391 и, поради препращането към член 2 от тази директива, което се съдържа в член 1, параграф 3 от дирек-

тивите за работно време, към приложното поле на последните директиви (по аналогия вж. по-специално Определение от 14 юли 2005 г. по дело *Personalrat der Feuerwehr Hamburg*, C-52/04, Recueil, стр. I-7111, точки 51—61 и цитираната съдебна практика).

- 40 От предоставената на Съда преписка изглежда следва, че член 36, трета алинея от Конституцията и член 2109, параграф 1 от Гражданския кодекс могат *a priori*, по-конкретно поради това че се прилагат с оглед на изискванията на членове 3 и 16 от Директива 93/104, да представляват транспониране на член 5 от директиви за работно време в италианския правен ред, което следва да се установи, доколкото е необходимо, от запитващата юрисдикция. Във всички случаи пред Съда не се твърди, че посочените национални разпоредби нарушават изискванията на член 5.
- 41 Обратно, макар в акта за преюдициално запитване националният съд да изхожда от схващането, че факултативните дерогации, предвидени в член 17 от Директива 93/104 и от изменената Директива 93/104 или в членове 17 и 18 от Директива 2003/88 (наричани по-нататък общо „въпросните дерогационни разпоредби“), по принцип допускат предвидената в Споразумението от 1986 г. система за междуседмична почивка — нещо, което той следва да установи — националният съд има съмнения по въпроса дали това споразумение, както и разглежданите по главното производство колективни трудови договори, могат да дерогират разпоредбите на член 36, трета алинея от Конституцията и на член 2109, параграф 1 от Гражданския кодекс.
- 42 По този начин националният съд си задава основно въпроса дали е възможно да се прибегне пряко или непряко до въпросните дерогационни разпоредби, за да се преодолеят някои пречки по националното право за прилагането на разглежданите в главното производство колективни трудови договори.

- 43 При тези обстоятелства първите три въпроса, които следва да се разгледат заедно, трябва да се разбират в смисъл, че по същество имат за цел да се установи дали въпросните дерогационни разпоредби могат да се приложат пряко към разглежданите по главното производство факти или дали, когато не е налице такова непосредствено действие, националният съд трябва или може да тълкува разглежданите по главното производство разпоредби на националното право в смисъл, че те допускат дерогация от предвидената в член 36, трета алинея от Конституцията и в член 2109, параграф 1 от Гражданския кодекс продължителност на междуседмичната почивка.

По възможността за пряко прилагане на въпросните дерогационни разпоредби

- 44 Макар да е вярно, че първият въпрос на запитващата юрисдикция се отнася именно до член 5 от директивите за работно време, следва да се констатира, че както личи по-специално от точка 42 от настоящото решение, с този въпрос запитващата юрисдикция иска да се установи преди всичко дали ответникът по главното производство може да се позове пряко на въпросните дерогационни разпоредби по отношение на ищците по главното производство, за да се отхвърлят исканията, които стоят в основата на спора.
- 45 В това отношение обаче следва да се припомни, че според добре установената практика на Съда дадена директива не може сама по себе си да поражда задължения за частноправен субект и следователно позоваването на самата директива не е възможно срещу частноправен субект (вж. по-специално Решение от 26 февруари 1986 г. по дело *Marshall*, 152/84, *Recueil*, стр. 723, точка 48, Решение от 14 юли 1994 г. по дело *Faccini Dori*, C-91/92, *Recueil*, стр. I-3325, точка 20, Решение от 7 януари 2004 г. по дело *Wells*, C-201/02, *Recueil*, стр. I-723, точка 56, Решение от 5 октомври 2004 г. по дело *Pfeiffer и др.*, C-397/01—C-403/01, *Recueil*, стр. I-8835, точка 108, както и Решение от 19 януари 2010 г. по дело *Kücükdeveci*, C-555/07, *Сборник*, стр. I-365, точка 46).

- 46 Така, доколкото въпросните дерогационни разпоредби не са валидно транспонирани, което в случая следва да бъде установено от запитващата юрисдикция, властите на дадена държава членка, която не е използвала тази възможност, не могат да се позовават на собствения си пропуск, за да откажат на частноправни субекти като ищците по главното производство да се ползват от продължителност на междуседмичната почивка, което по принцип е в съответствие с изискванията на член 5 от директивите за работно време, освен ако не е установено друго при проверки от страна на запитващата юрисдикция в това отношение (вж. по аналогия Решение от 17 юли 2008 г. по дело Flughafen Köln/Bonn, C-226/07, Сборник, стр. I-5999, точка 32 и цитираната съдебна практика).
- 47 От това следва, че при обстоятелства като тези в спора по главното производство въпросните дерогационни разпоредби не могат да бъдат противопоставени пряко на частноправни субекти като ищците по главното производство.

По задължението или възможността за съответстващо тълкуване на националното право

- 48 Както следва от акта за преюдициално запитване, с втория и третия си въпрос Tribunale ordinario di Torino, Sezione Lavoro иска да се установи дали все пак националното право не трябва да се тълкува в светлината на въпросните дерогационни разпоредби, за да се установи дали Comune di Torino може да се позове валидно на разглежданите по главното производство колективни трудови договори, за да дерогира изискванията на член 36, трета алинея от Конституцията и на член 2109, параграф 1 от Гражданския кодекс.
- 49 В това отношение е вярно, че произтичащото от директива задължение за държавите членки да постигнат предвидения в нея резултат, както и задължението им да предприемат всички необходими мерки, общи или специални, за да осигурят изпълнението на това задължение, тежи върху всички органи на държавите членки, включително върху съдебните органи в рамките на тяхната компе-

тентност (в този смисъл вж. по-специално Решение от 10 април 1984 г. по дело Von Colson и Kamann, 14/83, Recueil, стр. 1891, точка 26, както и Решение по дело Küçükdeveci, посочено по-горе, точка 47 и цитираната съдебна практика).

- 50 Все пак наличието на произтичащо от директивите за работно време задължение за тълкуване на националното право по начин, който благоприятства прилагането на колективните трудови договори, дерогиращи правилата за транспониране на член 5 от тези директиви, трябва да бъде изключено.
- 51 Всъщност тъй като изключенията, предвидени с въпросните дерогационни разпоредби, са факултативни, правото на Съюза не задължава държавите членки да ги въведат в националното право. За да се ползват от предвидената в тези разпоредби възможност да дерогират при определени обстоятелства изискванията на член 5 от директивите за работно време, държавите членки трябва да изберат да се възползват от нея (вж. по аналогия Решение от 4 юни 2009 г. по дело SALIX Grundstücks-Vermietungsgesellschaft, C-102/08, Сборник, стр. I-4629, точки 51, 52 и 55).
- 52 За тази цел държавите членки трябва да изберат законодателната техника, която им изглежда най-подходяща (вж. по аналогия Решение по дело SALIX Grundstücks-Vermietungsgesellschaft, посочено по-горе, точка 56), като имат предвид, че съгласно самия текст на въпросните дерогационни разпоредби подобни дерогации могат да се правят по-конкретно чрез колективни трудови договори или споразумения, сключени между социалните партньори.
- 53 Сами по себе си директивите за работно време не могат да се тълкуват в смисъл, че не допускат прилагането на колективни трудови договори като разглежданите по главното производство, или в обратния смисъл, че изискват такова прилагане въпреки наличието на други релевантни разпоредби на националното право.

- 54 При тези обстоятелства въпросът дали *Comune di Torino* може да се позове валидно в спора по главното производство на Споразумението от 1986 г., както и на разглежданите по главното производство колективни трудови договори, се превръща преди всичко във въпрос, който запитващата юрисдикция трябва да разреши в съответствие с правилата на националното право (вж. по аналогия Решение от 3 октомври 2000 г. по дело *Simar*, C-303/98, *Recueil*, стр. I-7963, точки 55—57).
- 55 Все пак следва да се отбележи, че когато правото на Съюза дава възможност на държавите членки да дерогират някои разпоредби на дадена директива, те са длъжни да упражняват своите дискреционни правомощия при съблюдаване на основните принципи на правото на Съюза, сред които е и принципът на правна сигурност. За тази цел разпоредбите, които позволяват факултативното дерогирание от установените в дадена директива принципи, трябва да се прилагат с необходимата точност и яснота, за да се спазят произтичащите от посочения принцип изисквания.
- 56 В този контекст запитващата юрисдикция ще бъде изправена пред две алтернативни положения: или разглежданите по главното производство колективни трудови договори няма да отговорят на основния принцип на правна сигурност и на поставените от вътрешното право изисквания за валидното прилагане на въпросните дерогационни разпоредби, или тези договори представляват прилагане, в съответствие с италианското право и при спазване на основния принцип на правна сигурност, на допустимите дерогации от посочените разпоредби на Съюза.
- 57 При първата от тези две хипотези, както поддържа чешкото правителство и както произтича от споменатата в точка 45 от настоящото решение съдебна практика, ако националното италианско право не допуска прилагането на Споразумението от 1986 г., както и на разглежданите по главното производство колективни трудови договори, директивите за работно време не могат сами по себе си да бъдат противопоставени на субекти, за да се гарантира такова прилагане (по аналогия вж. също Решение от 11 юни 1987 г. по дело *Pretore di Salò/X*, 14/86, *Recueil*, стр. 2545, точки 19 и 20, Решение от 3 май 2005 г. по дело *Berlusconi и др.*, C-387/02, C-391/02 и C-403/02, *Recueil*, стр. I-3565, точки 73 и 74, както и Решение от 5 юли 2007 г. по дело *Kofoed*, C-321/05, *Сборник*, стр. I-5795, точка 42 и цитираната съдебна практика).

- 58 При втората от посочените в точка 56 от настоящото решение хипотези, директивите за работно време допускат в това отношение тълкуване на националното право, съгласно което Comune di Torino може да прибегне до разглежданите по главното производство колективни трудови договори, при условие че релевантните разпоредби на посочените договори отговарят напълно на поставените от въпросните дерогационни разпоредби условия, което запитващата юрисдикция следва да установи. Във връзка с последното следва да се припомни, че като изключения от въведената с Директива 93/104 общностна правна уредба на организацията на работното време, въпросните дерогационни разпоредби трябва да бъдат тълкувани така, че приложното им поле да бъде сведено до строго необходимото за опазване на интересите, за чиято защита те са предназначени (вж. Решение от 9 септември 2003 г. по дело Jaeger, C-151/02, Recueil, стр. I-8389, точка 89).
- 59 С оглед на гореизложеното на първите три въпроса следва да се отговори, че при обстоятелства като тези по делото по главното производство въпросните дерогационни разпоредби не могат да бъдат противопоставени на частноправни субекти като ищците по главното производство. Освен това тези разпоредби не могат да се тълкуват в смисъл, че допускат или забраняват прилагането на колективни трудови договори като разглежданите по главното производство, тъй като прилагането на последните зависи от вътрешното право.

По съдебните разноски

- 60 С оглед на обстоятелството, че за страните по главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред запитващата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноски. Разходите, направени за представяне на становища пред Съда, различни от тези на посочените страни, не подлежат на възстановяване.

По изложените съображения Съдът (втори състав) реши:

- 1) Член 17, параграф 3 от Директива 93/104/ЕО на Съвета от 23 ноември 1993 година относно някои аспекти на организацията на работното време, както в първоначалната си редакция, така и след изменението си с Директива 2000/34/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 22 юни 2000 година има самостоятелен обхват спрямо параграф 2 от същия член, поради което фактът, че дадена професия не е изброена в параграф 2, не пречи тя да попадне в дерогацията по член 17, параграф 3 от Директива 93/104 в посочените две редакции.

- 2) При обстоятелства като тези по делото по главното производство, факултативните дерогации, предвидени в член 17 от Директива 93/104 и от Директива 93/104, изменена с Директива 2000/34, както и евентуално в членове 17 и/или 18 от Директива 2003/88/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 4 ноември 2003 година относно някои аспекти на организацията на работното време, не могат да бъдат противопоставени на частноправни субекти като ищите по главното производство. Освен това тези разпоредби не могат да се тълкуват в смисъл, че допускат или забраняват прилагането на колективни трудови договори като разглежданите по главното производство, тъй като прилагането на последните зависи от вътрешното право.

Подписи